

מה יהא בסוף?

פרשת כי תצא, מצוותיה מרובות מכל פרשה אחרת בתורה, והיא מקפלת עולם ומלאו: מצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, בין יחיד לאומה ובין איש לאשה. בפתח הפרשה אנו מתוודעים לשלווש סוגיות כאבות, הכרוכות - לדעת חכמים - זו בזו: "אשת יפת תואר", "האהובה והשנוואה" ו"בן סורר ומורה".

קשה מכולן היא פרשת בן סורר ומורה, המסתiyaמת בתוצאה מהרידה:
וְגַם־הוּא כָּל־אֲנָשִׁים עִירֹז בְּאֶבֶנִים — זָמָת.

ואף על פי שאנו מוצאים "נחמה פורתא" בדברי חז"ל שקבעו:
בן סורר ומורה לא יהיה ולא עתיד להיות, אלא דרוש וקבל שכר. (סנהדרין עא ע"א)
מכל מקום מותירה פרשה זו בפינו טעם מר, וקשה לנו להבין מה משמעותה הרלוונטית
לגבינו, ולמה علينا לדרש ולפפל בדבר שלא היה ולא נברא.

"ימות זכאי ואל ימות חייב"

נקודות המוצאת טמונה בשאלת: על מה ולמה נגורה על בן סורר ומורה מיתה? האם
מן שגנב כסף מההוריו "ואכל תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין" - דין סקילה?
על שאלה זו עמדו חכמים ואמרו:

בן סורר ומורה נהרג על שם סופו. הגיעה תורה לסופו דעתו. סוף שמכלה
ממון אביו, וمبקש לימודו (מה שהורגל בו) ויאינו מוצא. ועומד בפרשת
דרכיהם ומלסתם את הבריות. אמרה תורה **ימות זכאי ואל ימות חייב.**

(רש"י כ"א, י"ח, על פ הגמרא בסנהדרין עב)

דווקא "מסלול מכשולים" זה הקובל מראש את התהנות דרכן יש לעבור, מבהיר
היטב מודיע בן סורר ומורה "לא היה ולא עתיד להיות", שכן הקביעה לפיה יגיע
מזללה ונגיבה ועד שוד ורצח, רוחקה מלחיות ודאית, ועל כן אינה מצדיקה גזר דין
ימות מראש. אך גם עצם העיקרון הקובל שיש לבחון את מעשי האדם היום, על פי
סוףם מהר, מחייב בחינה יסודית ועמוקה.

ר' אליהו מזרחי, פרשו הניגול של רש"י, בוחן סוגיה זו, אגב השוואת דברי רש"י
בפרשתו, לעומת דבריו בפרשת ישמעאל, השוו עלי ספר מיתה במדבר.

באותה פרשה בראשית (כ"א, י"ז) נאמר:

**וַיְשֻׁמַּע אֱלֹהִים אֶת קֹל הַנֶּגֶר
וַיִּקְרָא מֶלֶךְ אֱלֹהִים אֶל הַגֶּר מִן הַשָּׁמַיִם
וַיֹּאמֶר לְהָ מֵה לְךָ הַגֶּר אֶל תִּירְאִי
כִּי שְׁמַע אֱלֹהִים אֶל קֹל הַנֶּגֶר בָּאֵשׁ הַזֶּה שֶׁם.**

על הביטוי "בָּאָשֶׁר הִוא שָׁם" אומר רשי (לאור הגמרא בראש השנה טז ע"ב):
לפי מעשים שהוא עושה עכשו הוא נידון, ולא לפि מה שהוא עתיד
לעשות. לפי שהיה מלאכי השרת מקטרגים ואומרים: ריבונו של עולם!
מי שעתיד זורע להמתת בניך בצמא - אתה מעלה לו בא? והוא משיב:
עכשו מה הוא, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק! אמר להם: לפי מעשי
של עכשו אני דין וזהו: **באשר הוא שם.**

מקשה ר' אליהו מזרחי: האין סתירה בין גורלו של בן سورר ומורה הנידון על שם סופו,
לבין ישמעאל הנידון על פי מעשיו באותה שעה?
ותשובתו:

שונה ישמעאל, שעדין לא התחיל אותה עבירה של המתת ישראל
בצמא, לא מיניה ולא מקצתה. אבל בן سورר ומורה כבר החל פשיעתו
שבעתיד, שמכיוון שכלה ממון أبيו ואמו בגנבה, יבוא זמן שיבקש
לימודו ולא ימצא, וילך וילסתם את הבריות.

לכל אדם יש "באשר הוא שם"

היטיב לנתח את המסקנה החינוכית העולה מדברי הרاء"ס, מ"ר הרב חיים גולדויכט
ז"ל, ראש ישיבת כרם ביבנה, בדרישה שהיה נהוג לשאת בישיבה לקרأت הימים
הנוראים. וכך היה אומר:

השאלה העומדת לפני כל אדם הינה, היכן "באשר הוא שם" שלו. האם
הוא בן سورר ומורה, ורעתו - הולכת וצומחת בקרבו, בחינת "שרש
פורה ראש ולענה", אז יש להתייחס אליה כבר עתה במלוא החומרה,
או שהוא כישמעאל, המשולק במדבר וזועק אל ה' מקריות לבו. אז, גם
אם יכשל בעתיד, דנים אותו לפי מצבו עכשו.

והוסיפה:

זהו הטעם העמוק לקריאת התורה בראש השנה בפרשת ישמעאל:
לගנות לכל בא עולם כי ניתן לפתח דף חדש "באשר הוא שם".

מה גדולים הדברים ומה יפים גם לדורנו. עליינו ללימוד להביט בעין טוביה על כל אדם,
ובכל זה אף על עצמנו, ולא להתחכם ולומר, גם אם עתה הדברים כשרה, הרי בעתיד
יתקלקו מן הסתם.

ומайдך גיסא, אסור לנו לעצום עיניים מלראות פגמים - ولو קטנים (סמים קלים,
"סחיבות", גשות ורוח, זריקת אבניים...). העולמים להפתח למפלצות מאין מpit
בעתיד, ועלינו להתמודד עמם כבר עתה, בעת התהווותם.
אכן "בן سورר ומורה לא היה ולא עתיד להיות", אבל פרשת "בן سورר ומורה" הינה
פרשא הנוגעת לכל אדם "בָּאָשֶׁר הִוא שָׁם". וכל היודע להפניהם אותה ולǐישר לאורה
את אורחותינו, עליו נאמר: "דרوش וקבל שכר".